

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ (สวช.) เป็นหน่วยงานหลักในการส่งเสริม และดำเนินงานด้านวัฒนธรรมของชาติ ด้วยตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมไทย สวช. จึงได้เสนอโครงการปรีณรงค์วัฒนธรรมไทย ต่อรัฐบาลเพื่อประกาศให้ปี พ.ศ. 2537-2540 เป็น “ปรีณรงค์และสิบสถานวัฒนธรรมไทย” เพื่อกระตุ้นให้คนไทยร่วมกันศึกษา ชำบซึ่งคุณค่า อนุรักษ์ และสืบทอดวัฒนธรรม เพื่อให้สอดคล้องกับการที่องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (ยูเนสโก) ประกาศให้ปี พ.ศ. 2531 - 2540 เป็นทศวรรษโลกเพื่อการพัฒนาทางวัฒนธรรม (World Decade for Cultural Development) โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการเน้นปัจจัยด้านวัฒนธรรมในกระบวนการพัฒนา และกระตุ้นทักษะในแง่สร้างสรรค์ และชีวิตด้านที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม

สวช. ได้ร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน เพื่อจัดกิจกรรมส่งเสริม สนับสนุน และรณรงค์ให้ประชาชนร่วมอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมของชาติ เช่น การวิจัย การผลิตเอกสาร การจัดนิทรรศการ เป็นต้น กิจกรรมหนึ่งที่อยู่ระหว่างดำเนินการคือ การร่วมมือกับสมาคมคอมพิวเตอร์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ ดำเนินการ “โครงการสื่อปฏิสัมพันธ์วัฒนธรรมของชาติ ” เพื่อจัดทำระบบข้อมูลวัฒนธรรมไทยของทุกจังหวัดทั่วประเทศจำนวน 76 จังหวัด โดยเนื้อหาวัฒนธรรมจะครอบคลุมสาขาชาติพันธุ์วิทยา มานุษยวิทยา และธรรมชาติวิทยา ข้อมูลวัฒนธรรมจะถูกจัดเก็บ และบันทึกลงบนสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น ซีดีรอม มัลติมีเดีย หรือสื่อประสม และมีเป้าหมายเพื่อการสืบค้นข้อมูลด้วยระบบออนไลน์ทั่วประเทศ อาจกล่าวได้ว่าเป็นครั้งแรกที่มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้งานกับการจัดทำระบบข้อมูลวัฒนธรรมของชาติ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. ส่วนไทยนิทัศน์, 2537)

ในด้านการเตรียมข้อมูลวัฒนธรรมไทยนั้น สวช. ได้จัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับผู้ปฏิบัติงานด้านวัฒนธรรมทั่วประเทศ เพื่อชี้แจงความสำคัญของโครงการฯ และทำความเข้าใจในด้านรูปแบบและข้อกำหนดการเขียนเรื่องวัฒนธรรม เพื่อให้รูปแบบและเนื้อหาข้อมูลมีมาตรฐานเดียวกัน เช่น เรื่องเกี่ยวกับสถานที่สำคัญที่เป็นแหล่งโบราณคดี ข้อกำหนดในการเขียนเรื่องประกอบด้วยสถานที่ อายุ หลักฐานที่พบ พัฒนาการทางด้านชาติพันธุ์ เป็นต้น โดยเนื้อหาวัฒนธรรมแบ่งออกเป็น 7 ประเภทหลักได้แก่ 1) สถานที่สำคัญ 2) บุคคลสำคัญและปราชญ์ชาวบ้าน 3) วิถีชีวิต 4) ภูมิปัญญา 5) ของดีท้องถิ่น 6) เอกสารสำคัญ และ 7) ธรรมชาติวิทยา ผู้เตรียมข้อมูลต้องบันทึกข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ และส่งเพิ่มข้อมูลให้กับ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ เพื่อดำเนินการจัดทำเป็นฐานข้อมูลวัฒนธรรมไทย ในระยะแรกมีข้อมูลที่ได้บันทึกลงฐานข้อมูลแล้ว จำนวน 21 จังหวัด โดยแยกการบันทึกข้อมูลออกเป็นจังหวัด ภายได้แต่ละจังหวัดจึงจะเป็นเนื้อหาข้อมูลทั้ง 7 ประเภทดังกล่าว ทั้งนี้มีสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ รับผิดชอบงานด้านเทคโนโลยีในส่วนการจัดเก็บข้อมูลด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ และเผยแพร่ข้อมูลผ่านบริการเวิลด์ไวด์เว็บ (World Wide Web - WWW) บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งการจัดเก็บ และเผยแพร่ข้อมูลผ่านบริการเวิลด์ไวด์เว็บนั้น อาศัยหลักการทำเอกสารด้วยระบบไฮเพอร์เท็กซ์ เพื่อให้ข้อมูลแต่ละส่วนของฐานข้อมูลวัฒนธรรมเชื่อมโยงถึงกัน ได้อันจะเป็นประโยชน์กับผู้ใช้ในการได้รับสาระความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย

ในปัจจุบันวิวัฒนาการของเทคโนโลยีสารสนเทศ มีบทบาทสำคัญกับศาสตร์สาขาต่าง ๆ โดยเฉพาะสาขาสารนิเทศศาสตร์ในด้านการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้กับการบันทึก จัดเก็บ และค้นคืนสารนิเทศ Lancaster (1995 : 518-519) ระบุว่าวิวัฒนาการการพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ (Electronic publishing) เริ่มตั้งแต่ก่อนช่วงทศวรรษ 1960 ด้วยการใช้โปรแกรมประมวลผลคำ (Word Processing Program) บันทึกและจัดเก็บข้อมูล และผลิตเป็นสิ่งพิมพ์ที่อยู่ในรูปกระดาษ แล้วจึงพัฒนาจัดเก็บข้อมูลในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ (Text in electronic form) ลงบนแผ่นซีดีรอม การบันทึกข้อมูลด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ทำให้สามารถสืบค้นข้อมูลด้วยระบบออนไลน์ได้ จนถึงวิวัฒนาการที่สำคัญคือ การพิมพ์ยุคใหม่ ที่นำประโยชน์อย่างแท้จริงของสมรรถนะด้านอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการจัดเก็บ และการนำเสนอข้อมูลที่เป็นข้อความ ภาพ และเสียงด้วยไฮเพอร์เท็กซ์ และไฮเพอร์มีเดีย การพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ดีกว่าการพิมพ์บนกระดาษในแง่ที่สามารถเพิ่มเติมหรือปรับปรุงข้อมูลได้ทันทีและรวดเร็ว และส่งผ่านเผยแพร่ข้อมูลในระบบเครือข่าย นอกจากนี้ยังสามารถเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างกันได้ กอปรกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศพัฒนาควบคู่กับเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ ดังนั้นจึงได้มีการคิดหากระบวนทัศน์ใหม่ (new paradigm)

เพื่อการจัดเก็บและค้นคืนสารนิเทศนั้นคือ ระบบไฮเพอร์เท็กซ์ (Hypertext system) (Sprivg, 1991 : 235) เพื่อสามารถเรียกดึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกันซึ่งอาจอยู่ต่างตำแหน่ง หรือต่างแฟ้มข้อมูลขึ้นมาดูได้ตามที่ต้องการ

ระบบไฮเพอร์เท็กซ์ เป็นระบบการจัดการฐานข้อมูลเชิงสัมพันธ์ (Relational Database Management System) ซึ่งมีหลักการเป็นการสร้าง และการแสดง ความสัมพันธ์หรือการเชื่อมโยงระหว่างข้อมูลหลาย ๆ ส่วน โดยข้อมูลนั้นอาจเป็นข้อความ รูปภาพ กราฟิก ภาพเหมือน เสียง หรือวีดิทัศน์ (วิลาศ ววงค์ และ ปัญญาพล หอระตะ, 2534 : 37-38) ดังนั้นนักคอมพิวเตอร์จึงได้พัฒนาซอฟต์แวร์ที่ช่วยในการจัดเก็บและค้นคืนสารนิเทศโดยอาศัยหลักการของระบบไฮเพอร์เท็กซ์ ซึ่งข้อมูลแต่ละชิ้นจะถูกเก็บเป็นปม (node) และความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มของข้อมูลจะแสดงออกในรูปของตัวเชื่อมโยง (links) ระหว่างปม การค้นหาข้อมูลภายในระบบไฮเพอร์เท็กซ์ กระทำได้โดยการดึงเนื้อหาของปมขึ้นมาแสดงบนจอภาพคอมพิวเตอร์ การแสดงที่จอภาพส่วนใหญ่จะใช้จอภาพ 1 หน้าจอสำหรับการแสดงสารนิเทศ 1 ปม การเรียกปมอื่นขึ้นมาบนจอภาพทำได้โดยการเลื่อนตัวชี้ตำแหน่ง (cursor) หรือ ตัวชี้ (pointer) ไปยังคำหรือสัญลักษณ์ที่ทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมโยงบนหน้าจอที่กำลังแสดงปมปัจจุบัน

อาจกล่าวโดยสรุปว่า ไฮเพอร์เท็กซ์เป็นวิธีการชี้นำ (navigator methodology) ในการเรียกดูข้อมูลในฐานข้อมูลแบบเชิงเส้น และแบบไม่เป็นเชิงเส้น โดยการเรียกส่วนที่แสดงเนื้อหาว่าปม หรือการ์ด (card) โดยปกติปมจะมีความยาวเท่ากับ 1 หน้าจอคอมพิวเตอร์ประกอบด้วยข้อความ และ/หรือรูปภาพ และมีตัวเชื่อมโยง ในแต่ละปมเพื่อให้ผู้ใช้สามารถเลือกดูข้อความในปมต่อไปได้ โดยการคลิกเมาส์ที่ตัวเชื่อมโยง (Watter, 1992 : 105-106) หน่วยของข้อมูลที่เก็บอยู่ในไฮเพอร์เท็กซ์ ไม่จำเป็นต้องเป็นระเบียบ แต่อาจเป็นข้อความ 1 ย่อหน้า รูปภาพ 1 รูป หรือภาพถ่าย 1 ภาพ ซึ่งประกอบกันเป็นปม

หน่วยงานที่ดำเนินงานด้านกิจกรรมสารนิเทศ เช่น ห้องสมุด / ศูนย์สารนิเทศหรือสำนักพิมพ์นิยมใช้โปรแกรมจัดการฐานข้อมูลเพื่อจัดเก็บข้อมูลทางบรรณานุกรมของหนังสือ และบรรณนิวารสาร ทั้งนี้เพื่อให้สามารถเข้าถึงฐานข้อมูลได้โดยการสืบค้นด้วยตัวสืบค้น (search key) ที่กำหนดจากชื่อผู้แต่ง ชื่อเรื่อง คำสำคัญ และหัวเรื่อง ตัวสืบค้นเหล่านี้จะถูกเก็บในระบบหรือแฟ้มบรรณนิวารของโปรแกรม เมื่อผู้ใช้กำหนดคำเพื่อการสืบค้น ระบบบรรณนิวารจะตรวจสอบข้อมูลในฐานข้อมูล หากพบข้อมูลตามที่กำหนด ก็จะปรากฏระเบียบข้อมูลนั้น ผู้ใช้จะต้องจกรายการต่างๆ เช่น เลข

หมู่หนังสือ หรือเล่มที่ของวารสาร เพื่อไปค้นหาตัวเล่มจริงของหนังสือ/วารสาร แม้ว่าการสืบค้นด้วยระบบคอมพิวเตอร์จะสะดวก รวดเร็ว และถูกต้องแม่นยำ แต่การสืบค้นได้เฉพาะรายการทางบรรณานุกรม / ครรชนีวารสาร และต้องไปค้นหาตัวเล่มนั้น ย่อมเป็นสิ่งไม่สะดวกอย่างยิ่งเมื่อเทียบกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ดังนั้นห้องสมุด/ศูนย์สารนิเทศ และสำนักพิมพ์ จึงพยายามทำฐานข้อมูลเนื้อหาเต็ม (Full Text Database) เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้ใช้ได้อ่านเนื้อหาที่ต้องการได้ทันทีโดยไม่ต้องเสียเวลาไปค้นหาตัวเล่ม (Lancaster, 1995) ซึ่งการที่ผู้ใช้จะสามารถเข้าถึงสารนิเทศ หรือตำแหน่งที่จัดเก็บสารนิเทศได้นั้น ย่อมจะต้องขึ้นอยู่กับคุณภาพของครรชนีที่เป็นเครื่องชี้นำด้วย

ในต่างประเทศหน่วยงานต่างๆ เช่น สำนักพิมพ์ ห้องสมุด/ศูนย์สารนิเทศ ได้นำระบบไฮเพอร์เท็กซ์มาประยุกต์ใช้ในการจัดการสารนิเทศโดยจัดทำฐานข้อมูลเนื้อหาเต็ม หรือใช้ในการค้นคืนสารนิเทศ แต่การกำหนดตัวเชื่อมโยงในระบบไฮเพอร์เท็กซ์นั้น ขึ้นอยู่กับผู้สร้างซึ่งไม่มีมาตรฐานที่แน่นอน ตรงจุดนี้เป็นปัญหาสำคัญแก่ผู้ใช้ที่อาจสับสนว่าขณะนี้กำลังค้นหาเรื่องใด หรืออยู่ ณ ตำแหน่งใดในระบบ (Edward & Hardman, 1989; Nielson & Lyngbaek, 1990 quoted in Pollard, 1993 : 345) ดังนั้น Dimitroff และ Wolfram (1995) จึงได้ศึกษาพฤติกรรมของผู้ค้นและการตอบสนองของระบบค้นคืนสารนิเทศ (Hypertext-based bibliographic information retrieval system) โดยสร้างฐานข้อมูลบรรณานุกรมสาขาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ชื่อ HyperLynx Database ประมาณ 3,000 ระเบียบ เป็นฐานข้อมูลทดลองในการสืบค้น โดยแยกทำครรชนีของผู้แต่ง ชื่อเรื่อง และคำศัพท์ (descriptor) เพื่อเปรียบเทียบการสืบค้นด้วยระบบไฮเพอร์เท็กซ์กับการสืบค้นแบบบูลีน (boolean searching) ผลการวิจัยพบว่า ผู้ค้นชอบการเรียกดูข้อมูลด้วยครรชนีทั้ง 3 ประเภทเพราะง่ายกว่าการค้นหาแบบบูลีน ในทำนองเดียวกัน Pollard (1995) ได้ทดลองสร้างศัพท์สัมพันธ์ (Thesaurus) โดยใช้หลักการของไฮเพอร์เท็กซ์เพื่อเป็นเครื่องมือช่วยผู้ใช้ในการเข้าถึงฐานข้อมูลบรรณานุกรมด้วยหัวเรื่อง ผลการทดลองพบว่าศัพท์สัมพันธ์ที่สร้างขึ้นมาอำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้ในการเข้าถึงฐานข้อมูลบรรณานุกรมด้วยเนื้อหา

เมื่อพิจารณาการจัดทำฐานข้อมูลวัฒนธรรมไทยในระยะเริ่มต้นพบว่า การกำหนดตัวเชื่อมโยงของฐานข้อมูลกำหนดจากชื่อของจังหวัด และทำเป็นครรชนีจังหวัด ทำให้ผู้ใช้สามารถสืบค้นหรือเข้าถึงฐานข้อมูลได้ด้วยชื่อจังหวัดเพียงอย่างเดียว ในขณะที่การเตรียมเนื้อหาข้อมูลวัฒนธรรมไทยได้แบ่งออกเป็น 7 ประเภทหลักตามที่กล่าวข้างต้น หากผู้ใช้ต้องการค้นหาข้อมูลในเนื้อหาประเภทใดประเภทหนึ่ง หรือค้นหาด้วยชื่อเฉพาะของวัฒนธรรมแต่ละเรื่องย่อมทำได้ยาก เพราะไม่

มีบรรณานุกรมที่จะค้นหาหรือเชื่อมโยงเพื่อนำไปสู่ข้อมูลเหล่านั้นได้ หรือหากค้นหาได้ผู้ใช้จะต้องเรียกดู (browse) ข้อมูลทีละ 1 หน้าจอ จนกระทั่งหมดเนื้อหาที่มีอยู่ทั้งหมดของแต่ละจังหวัด แล้วจึงจะย้อนกลับไปหน้าจอเริ่มต้นเพื่อเรียกดูข้อมูลในจังหวัดต่อไป ซึ่งทำให้เสียเวลา และผู้ใช้จะไม่ทราบว่ามีฐานข้อมูลมีเนื้อหาเกี่ยวกับอะไรบ้าง นอกจากจะทราบเพียงว่ามีฐานข้อมูลมีเรื่องราวของจังหวัดใด

ดังนั้นจากปัญหาข้างต้น และจากการศึกษาผลการวิจัยในต่างประเทศ ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญในการจัดทำระบบบรรณานุกรมไฮเพอร์ลิงก์สำหรับฐานข้อมูลวัฒนธรรมไทย เพื่อช่วยให้ผู้ใช้สามารถเข้าถึงข้อมูลได้โดยสะดวก ซึ่งระบบบรรณานุกรมไฮเพอร์ลิงก์นี้จะกำหนดศัพท์บรรณานุกรมที่เป็นหัวข้อหลักตามหัวข้อหลักของเนื้อหา 7 ประเภท และแบ่งออกเป็นหัวข้อย่อยตามหลักเกณฑ์ทางวิชาการ การวิจัยนี้จะเป็นการประยุกต์ใช้ความรู้ด้านบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ กับเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ใช้ในการเข้าถึงสารนิเทศได้โดยง่าย ซึ่งถือเป็นภารกิจหลักของงานบริการสารนิเทศที่จะต้องจัดเตรียมเครื่องมือต่างๆ เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้ใช้ในการเข้าถึงสารนิเทศ

วัตถุประสงค์ เพื่อ

1. สร้างระบบบรรณานุกรมไฮเพอร์ลิงก์เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเข้าถึงฐานข้อมูลวัฒนธรรมไทย
2. ประเมินผลการใช้ระบบบรรณานุกรมไฮเพอร์ลิงก์จากความพึงพอใจของผู้ใช้ในด้านระบบการค้นหา ศัพท์บรรณานุกรมที่ใช้ และผลการค้น

สมมติฐาน

1. ระบบการค้นหาของระบบบรรณานุกรมไฮเพอร์ลิงก์ที่ผู้ใช้ส่วนใหญ่ใช้คือ การค้นด้วยเรื่อง
2. ศัพท์บรรณานุกรมที่ใช้ในระบบบรรณานุกรมไฮเพอร์ลิงก์ สามารถสื่อความหมายด้านวัฒนธรรม ได้อย่างชัดเจนในระดับมาก
3. ระบบบรรณานุกรมไฮเพอร์ลิงก์ ช่วยให้ผู้ใช้ได้รับผลการค้นที่ครอบคลุมรายละเอียดในเรื่องวัฒนธรรมที่ต้องการในระดับมาก

ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างระบบครรรชนีไฮเพอร์ลิงค์โดยกำหนดศัพท์ครรรชนีของระบบเป็นศัพท์ประเภทศัพท์ควบคุมและศัพท์อิสระ เนื้อหาหรือสาขาวิชา (Subject) ของศัพท์ครรรชนีที่แบ่งตามประเภทของเนื้อหาของข้อมูลวัฒนธรรม 7 ประเภท ได้แก่ สถานที่สำคัญ บุคคลสำคัญและปราชญ์ชาวบ้าน วิถีชีวิต ภูมิปัญญา ของดีในท้องถิ่น เอกสารสำคัญ และธรรมชาติวิทยา ให้มีระดับความสัมพันธ์ของศัพท์ครรรชนีแต่ละประเภทตามลำดับชั้น (hierarchy) และเชื่อมโยงระบบครรรณีกับฐานข้อมูลวัฒนธรรมไทยด้วยการเขียนคำสั่งด้วยภาษา HTML (HyperText Markup Language) และใช้บราวเซอร์ชื่อ NETSCAPE เพื่อการแสดงผลบนจอภาพ ข้อมูลที่ใช้เพื่อทดสอบระบบครรรณีเป็นข้อมูลวัฒนธรรมของแต่ละจังหวัดซึ่งมีข้อมูลวัฒนธรรมครบทั้ง 7 ประเภท และถูกบันทึกเป็นภาษาไทยลงในฐานข้อมูลเรียบร้อยแล้วจำนวน 20 จังหวัด โดยแบ่งตามภูมิภาคดังนี้

ภาค	จังหวัด
ภาคเหนือ	เชียงใหม่ ลำปาง ลำพูน สุโขทัย อุตรดิตถ์
ภาคอีสาน	ขอนแก่น นครราชสีมา ร้อยเอ็ด สุรินทร์ หนองคาย
ภาคกลาง	จันทบุรี ชลบุรี ปราจีนบุรี ระยอง พระนครศรีอยุธยา
ภาคใต้	กระบี่ พัทลุง ภูเก็ต ระนอง สุราษฎร์ธานี

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้ประเมินระบบคือ

1. ผู้ปฏิบัติงานด้านวัฒนธรรมไทย ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานด้านเทคนิคของโครงการสื่อปฏิสัมพันธ์วัฒนธรรม สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ และผู้ปฏิบัติงานในศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด จำนวน 20 คน
2. ผู้สนใจทั่วไป ซึ่งมีประสบการณ์ในการใช้บริการสารสนเทศสเวิลด์ไวด์เว็บ จำนวน 120 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการใช้วิธีวิจัยเชิงทดลองมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้ระบบไฮเปอร์เท็กซ์ การเขียนคำสั่งด้วยภาษา HTML การทำครรชนี และเอกสารทางวิชาการด้านวัฒนธรรมไทย

2. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยมีขั้นตอนดังนี้

2.1 สร้างระบบครรชนีไฮเปอร์ลิงค์ โดยมีวิธีการดังนี้

2.1.1 รวบรวมศัพท์ครรชนีทั้งประเภทศัพท์ควบคุมและศัพท์อิสระที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาวัฒนธรรมทั้ง 7 ประเภทจากแหล่งสารนิเทศต่างๆ เช่น แหล่งสารนิเทศสิ่งพิมพ์ ได้แก่ สารานุกรม พจนานุกรม คู่มือการกำหนดหัวเรื่อง ศัพท์สัมพันธ์วัฒนธรรม กฤตภาควัฒนธรรม หนังสือวิชาการด้านวัฒนธรรมไทย

2.1.2 นำศัพท์ครรชนีที่รวบรวมได้จากข้อ 2.1.1 เขียนลงบนบัตรรายการ เพื่อให้สะดวกในการแบ่งแยก และการจัดเรียงตามหมวดหมู่เนื้อหา

2.1.3 จัดพิมพ์ศัพท์ครรชนีที่รวบรวมได้ เพื่อจัดลำดับความสัมพันธ์ของศัพท์ครรชนีที่แยกตามเนื้อหาแล้วให้เป็นระบบครรชนี

2.1.4 นำระบบครรชนีที่จัดพิมพ์ไว้ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมไทย และผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดทำศัพท์ครรชนี ตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสมในด้านคำศัพท์ที่ใช้เป็นศัพท์ครรชนี การเรียงลำดับของศัพท์ครรชนีภายในโครงสร้างระบบครรชนี

2.1.5 เขียนคำสั่งเพื่อการเชื่อมโยงข้อมูลในฐานข้อมูลวัฒนธรรมไทยกับระบบครรชนีที่สร้างขึ้นเพื่อให้เป็นระบบครรชนีไฮเปอร์ลิงค์ และการแสดงผลบนหน้าจอคอมพิวเตอร์ด้วยภาษา HTML

2.2 สร้างแบบประเมินระบบครรชนีไฮเปอร์ลิงค์

แบบประเมินประกอบด้วยคำถามปลายปิด และปลายเปิด เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้ปฏิบัติงานด้านวัฒนธรรมไทย และผู้สนใจที่มีต่อระบบครรชนีไฮเปอร์ลิงค์ในด้านระบบการค้นหา ศัพท์ครรชนีที่ใช้ และผลการค้น ซึ่งแบบประเมินผลแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับผู้ตอบแบบประเมิน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับผู้ตอบแบบประเมิน ประสิทธิภาพในการใช้บริการเว็ทด์ไวด์เว็บ และความถี่ในการใช้บริการเว็ทด์ไวด์เว็บ

ตอนที่ 2 การประเมินผลระบบครรรชนีไฮเพอร์ลิงก์ ซึ่งแบ่งคำถามออกเป็น

2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลที่ใช้ค้นหา

ส่วนที่ 2 การประเมินผลความพึงพอใจที่มีต่อระบบครรรชนี ในด้านระบบค้นหา ศัพท์ครรรชนีที่ใช้ และผลการค้น

3. ทดสอบเครื่องมือ ที่สร้างไว้ในข้อ 2. โดยให้บรรณารักษ์ห้องสมุด นิสิตบัณฑิตรศึกษา สาขาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้ปฏิบัติงานด้านวัฒนธรรม และผู้สนใจรวม 8 คน ทดลองใช้สืบค้นข้อมูลวัฒนธรรมไทย โดยใช้ครรรชนีจังหวัด และระบบครรรชนีไฮเพอร์ลิงก์ และตอบแบบประเมิน เพื่อตรวจสอบความเรียบร้อยและแก้ไขข้อบกพร่องของเครื่องมือทั้งหมดก่อนนำไปให้กลุ่มตัวอย่างประเมินผล

4. ประเมินระบบครรรชนีไฮเพอร์ลิงก์กับประชากรจริงทั้ง 2 กลุ่ม โดยแจกแบบประเมิน ผลให้กลุ่มตัวอย่างทดลองใช้ระบบ และตอบคำถามภายในแบบประเมิน

5. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบประเมิน

6. รายงานและนำเสนอผลการวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ทำให้ได้ระบบครรรชนีไฮเพอร์ลิงก์สำหรับการเข้าถึง และค้นคืนสารนิเทศของฐานข้อมูลวัฒนธรรมไทย และเป็นแนวทางในการสร้างและประเมินระบบครรรชนีของฐานข้อมูลอื่นที่ใช้ระบบไฮเพอร์เท็กซ์

คำอธิบายศัพท์

ฐานข้อมูลวัฒนธรรมไทย หมายถึง ระบบข้อมูลวัฒนธรรมตามพระราชดำริ ซึ่งประกอบด้วยเพิ่มข้อมูลของข้อมูลวัฒนธรรมประจำถิ่นแต่ละจังหวัดทั่วประเทศไทย เรียกข้อมูลเหล่านี้ว่า ข้อมูลวัฒนธรรมไทย โดยมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเรื่องหรือประเภทวัฒนธรรม 7 ประเภท ได้แก่ 1) สถานที่สำคัญ 2) มรดกสำคัญและปราชญ์ชาวบ้าน 3) วิถีชีวิต 4) ภูมิปัญญา 5) ของดีในท้องถิ่น 6) เอกสารสำคัญ และ 7) ธรรมชาติวิทยา ข้อมูลวัฒนธรรมไทยประกอบด้วยคำบรรยาย และรูปภาพ จัดเก็บและบันทึกข้อมูลในรูปแบบเอกสารไฮเพอร์เท็กซ์ โดยใช้ภาษาเอชทีเอ็มแอล (HTML) เพื่อให้บริการเว็บไวด์เว็บของเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยข้อมูลวัฒนธรรมไทยแต่ละเรื่องจะมี ชื่อเรื่องเฉพาะ เช่น ประเพณีสงกรานต์ การรักษาโรคด้วยสมุนไพร หรือวัดจามเทวี เรียกหน้าของข้อมูลวัฒนธรรมไทยที่ปรากฏบนจอคอมพิวเตอร์ว่า หน้าข้อมูลวัฒนธรรม

ระบบดัชนีไฮเพอร์ลิงค์ หมายถึง รายการของศัพท์ดัชนีที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อใช้แทนเนื้อหาข้อมูลวัฒนธรรมไทย โดยศัพท์ดัชนีถูกกำหนดและจัดเรียงเป็นประเภทย่อย ๆ ตามลำดับชั้นความสัมพันธ์จากกว้างไปแคบภายใต้เรื่องหรือประเภทวัฒนธรรมไทยทั้ง 7 ประเภท (เรื่องหรือประเภทวัฒนธรรมทั้ง 7 ประเภท คู่มือ คำอธิบายศัพท์ " ฐานข้อมูลวัฒนธรรมไทย ") ศัพท์ดัชนีเหล่านี้ถูกนำมาเป็นคั่นเชื่อมโยง (hyperlink) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเข้าถึงฐานข้อมูลวัฒนธรรมไทย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย